

Miljödepartementet
m.remissvar@regeringskansliet.se
m.klimatenheten@regeringskansliet.se

Begäran om yttrande över Miljömålsberedningens delbetänkande Sveriges globala klimatavtryck, SOU 2022:15

Er beteckning: M2022/00841

Sammanfattning

Länsstyrelsen ställer sig positiv till att införa ett mål för minskad klimatpåverkan från konsumtion. Ett mål för minskad klimatpåverkan från konsumtion kan vara vägledande för både det regionala och lokala miljöarbetet. Den föreslagna konstruktionen med målbanor är dock svårbedömd och krånglig att kommunicera vilket kan innebära hinder för att nå en bredare acceptans för den samhällsomställning som krävs för att nå målet. Huvudmålbanan synes i praktiken inte vara någon ambitionshöjning utöver det Sverige och övriga länder redan utlovat.

Det föreslagna målet för Sveriges exports klimatnytta är även det svårbedömt. Det är svårt att utläsa vilken ambitionsnivå den föreslagna målbanan motsvarar och det framgår inte vilken ytterliga ansträngning svenska exportföretag förväntas göra för att målet ska uppnås. Länsstyrelsen efterlyser motiveringar och analyser av alternativa strukturer av de föreslagna målen.

Länsstyrelsen Skåne är tveksam till nyttan i att införa ytterligare en strecksats till Generationsmålet, nuvarande strecksats om att konsumtionsmönstren av varor och tjänster ska orsaka så små miljö- och hälsoproblem som möjligt omfattar redan frågan om klimatpåverkan från vår konsumtion. Målen bör i stället redovisas som etappmål under miljö kvalitetsmålet Begränsad klimatpåverkan.

Länsstyrelsen ser positivt på att målen förslås ingå i det redan väl fungerande miljömålssystemet med en utarbetad struktur för uppföljning och utvärdering av miljömålen på nationell och regional nivå.

Länsstyrelsen är positiv till de mål och krav som förslås gälla klimatpåverkan från offentlig konsumtion och upphandling. Dessa bör

dock kompletteras med ett riktat stöd för kapacitetsutveckling på regional och lokal nivå.

För att nå de föreslagna målen krävs åtgärder och styrmedel. I utredningen saknas en diskussion kring förändrad konsumtion samt de åtgärder som behöver genomföras. Länsstyrelsen välkomnar ytterligare uppdrag med tillhörande medel för att stärka regeringens politik regionalt och lokalt inom detta område.

Generellt vill länsstyrelsen lyfta vikten av att arbetet med de föreslagna målen görs i samma anda som Agenda 2030 och att påverkan och synergier med övriga miljö- och hållbarhetsmål beaktas.

Avsnitt 4.3. Nollalternativet för den globala klimatomställningen

Länsstyrelsen Skåne ser positivt på att länets regionala mål för konsumtionsbaserade klimatutsläpp uppmärksammas och lyfts fram av Miljömålsberedningen som ett exempel på regionalt arbete för klimatsmart konsumtion. Vi ser fram emot ett nationellt mål för konsumtionsbaserade klimatutsläpp som kan bidra till att stärka förutsättningarna för det regionala arbetet med att halvera växthusgasutsläppen från konsumtion i Skåne till år 2030.

Avsnitt 8 Statistik och indikatorer över konsumtionens klimatpåverkan

8.11.1 SCB får i uppgift att utveckla den officiella statistiken över klimatpåverkan från konsumtion

Länsstyrelsen Skåne är positiv till förslaget att ge SCB i uppgift att utveckla den officiella statistiken över klimatpåverkan från konsumtion. Länsstyrelsen Skåne har följt SCB:s arbete med att ta fram multiregionala input-output-tabeller över Sveriges län som ett underlag för beräkning och redovisning av konsumtionsbaserade klimatutsläpp på regional nivå (MRIO fas två). Länsstyrelsen Skåne vill påtala vikten av att SCB får ett tydligt uppdrag och långsiktig finansiering för att fortsätta utveckla detta arbete som ett underlag till Sveriges officiella statistik. Länsstyrelsen Skåne vill också framföra att många kommuner i vårt län efterfrågar lokal statistik över konsumtionsbaserade klimatutsläpp som ett underlag för det lokala miljö- och klimatarbetet. Det är därför önskvärt om den nationella och regionala statistiken framöver också kan brytas ner på kommunnivå.

8.11.2 Arbetet med scenarier och effektbedömningar om konsumtionsbaserade utsläpp behöver formaliseras

Länsstyrelsen Skåne är positiv till förslaget att ge Naturvårdsverket i uppdrag att ta fram konsumtionsbaserade utsläppsscenarier och göra konsumtionsbaserade effektbedömningar som underlag för effektiva styrmedel och åtgärder. Detta är underlag som vi till stora delar saknar i Miljömålsberedningens delbetänkande.

Avsnitt 9 Statistik och indikatorer över klimatpåverkan och klimateffekt från export

9.9.1 Det behövs statistik om exportens effekt på de globala utsläppen

Länsstyrelsen Skåne är positiv till förslaget att ta fram statistik för att beräkna den svenska exportens effekter på de globala klimatutsläppen. Det behövs en forskningsbaserad, tillförlitlig och transparent process för att ta fram statistik för att följa upp målet om den svenska exportens klimatnytta. Denna process behöver bland annat ta hänsyn till EU:s system för utsläppshandel och att dubbelräkning av klimatnytta inte sker. Det är också önskvärt att denna statistik kan redovisas på regional nivå och/eller branschspecifikt.

9.9.2 Arbetet med scenarier och effektbedömningar om exportens klimateffekt behöver formaliseras

Länsstyrelsen Skåne är positiv till förslaget att regelbundet ta fram scenarier över exportens klimateffekt och utveckla metoder för att göra effektbedömningar på exportens klimateffekt.

Avsnitt 10 Mål för minskad klimatpåverkan från konsumtion och ökad klimatnytta från export

10.2 En ny strecksats i Generationsmålet för Sveriges globala klimatavtryck

Länsstyrelsen Skåne är tveksam till nyttan i att införa ytterligare en strecksats till Generationsmålet om att Sveriges ska ha ett negativt globalt klimatavtryck senast 2045. Vi anser att nuvarande strecksats om att konsumtionsmönstren av varor och tjänster ska orsaka så små miljö- och hälsoproblem som möjligt redan omfattar frågan om klimatpåverkan från vår konsumtion. Konsumtionsbaserade växthusgasutsläpp är redan en etablerad indikator för att följa utvecklingen av denna strecksats. Målen bör i stället redovisas som etappmål under miljö kvalitetsmålet Begränsad klimatpåverkan på samma sätt som de nationella målen för utsläpp av växthusgaser i Sverige. Genom att införa en strecksats med ett tydligt målar så frångås också den tidigare principen att

Generationsmålet i första hand ska fokusera på den omställning som behövs för att vi till nästa generation ska lämna över ett samhälle där de stora miljöproblemen är lösta.

Det är positivt att målet om konsumtionens klimatpåverkan och målet om exportens klimatnytta ska uppnås var för sig. Hur det ska ske är dock otydligt, eftersom exportens klimatnytta ska bidra till att överbrygga gapet mellan de konsumtionsbaserade utsläppen och målet om netto noll 2045. De är dessutom båda beroende av omvärldens omställningstakt.

10.3 Mål för Sveriges klimatpåverkan från konsumtion

Länsstyrelsen Skåne ställer sig positiv till att införa ett mål för minskad klimatpåverkan från konsumtion. Länsstyrelsen ser också positivt på att detta mål förslås ingå i det redan väl fungerande miljömålssystemet med en utarbetad struktur för uppföljning och utvärdering av miljömålen på nationell och regional nivå.

Det föreslagna konsumtionsmålet har dock oprecis ambitionsnivå, riskerar att få en otillförlitlig uppföljning och kan bli svårkommunicerbart. Huvudmålbanan är i praktiken ingen ambitionshöjning utöver det Sverige och övriga länder redan utlovat. Den alternativa målbanan är något Sverige ska ”sträva efter”, vilket ger ett utrymme för vitt skilda tolkningar. I förslaget till strecksats till generationsmålet (10.2) står att den svenska konsumtionens klimatpåverkan ska minska till en hållbar nivå. Länsstyrelsen Skåne saknar en tydlig definition av denna hållbara nivå. Den alternativa målbanan ska kanske ses som denna hållbara nivå, men detta är inte tydligt. Ett mål där målnivån sätts i absoluta tal vore enklare att kommunicera, ta till sig och sträva emot.

Som helhet är konstruktionen med målbanor svårbedömd och krånglig att kommunicera. Detta kan innebära hinder för att nå en bredare acceptans för den samhällsomställning som krävs för att nå målen. Länsstyrelsen efterlyser motiveringar och analys av alternativa lösningar.

Länsstyrelsen menar att om målkonstruktionen med målbanor kvarstår bör målbanan som är i linje med IPCC:s 1,5 gradersscenario vara huvudmålbanan för minskning av konsumtionsutsläppen, i enlighet med att Sverige ska vara ett föregångsland. De skulle skicka en starkare styrande signal till regionala och lokala aktörer som redan idag går före i klimatarbetet.

10.4 Mål för Sveriges exports klimatnytta

Länsstyrelsen Skåne håller med om att det kan vara av vikt att öka kunskapen om exportens klimatpåverkan. Man bör arbeta för att öka klimatnyttan från export av klimatsmarta produkter, tjänster och energi. Länsstyrelsen anser dock att det är svårt att utläsa vilken ambitionsnivå den föreslagna målbanan motsvarar, det framgår inte vilken ytterliga ansträngning svenska exportföretag förväntas göra för att målet ska uppnås. Liksom för målet om konsumtionspåverkan efterfrågar Länsstyrelsen Skåne analys av alternativa konstruktioner för målet om exportens klimatpåverkan.

Tillsynes är målet om exportens klimatnytta konstruerat så att det bli lättare att nå om omvärlden ställer om långsammare, eftersom Sveriges export då relativt sett kan göra större klimatnytta. Det vill säga att om världens utsläpp minskar långsamt behöver också Sverige anstränga sig mindre för att nå målet om exportens klimatnytta, och därmed minskar de globala utsläppen i ännu lägre takt. Denna relativa målkonstruktion framstår som märklig när det är de absoluta utsläppen som måste minska. Om detta är en feltolkning bör det ses som en ytterligare uppmaning att förtydliga förslaget eftersom det är svårt att förstå och kommunicera.

Länsstyrelsen Skåne ställer sig frågande till hur dubbelräkning på internationell nivå ska undvikas om fler länder inför motsvarande mål för konsumtionens klimatpåverkan och exportens klimatnytta. Svensk exports klimatnytta blir ju ett annat lands minskade klimatpåverkan, territoriellt och/eller från konsumtion. Därför blir det ur ett internationellt perspektiv märkligt att sätta mål för både konsumtionens klimatpåverkan och exportens klimatnytta.

10.6 Kontrollstationer

Länsstyrelsen är positiv till att kontroll och utvärdering av de föreslagna målen ska samordnas med det övriga klimatarbetet enligt klimatlagen. Det är viktigt att eventuella justeringar av målen inte sänker ambitionerna, utan justerar målbanorna utefter förändrade omvärldsförutsättningar eller höjer ambitionerna. Länsstyrelsen ser dock en risk att så täta justeringar som var fjärde år gör de föreslagna målen än svårare att förstå, ta till sig och kommunicera. Länsstyrelsen Skåne efterfrågar en analys av alternativa målkonstruktioner som inte behöver lika täta justeringar.

10.7 Bred parlamentarisk samsyn behövs för den övergripande inriktningen av klimatpolitiken

Länsstyrelsen Skåne ser positivt på ambitionen att nå bred enighet kring dessa ytterst viktiga och långsiktiga frågor.

Avsnitt 13 Klimatpåverkan från offentlig konsumtion och upphandling

13.24.1 En resultatindikator om klimatkrav till regeringens mål för den offentliga upphandlingen

Länsstyrelsen välkomnar förslaget att en ny resultatindikator om ”andel upphandlingar med klimatkrav” läggs till regeringens mål för den offentliga upphandlingen. Upphandlingsmyndigheten bör samtidigt få ett uppdrag att i dialog med berörda myndigheter, såsom Naturvårdsverket, vidareutveckla och justera dessa nationella indikatorer samtidigt som rådges hur dessa kan tillämpas på regional och lokal nivå.

13.24.2 Ett etappmål för utsläpp från offentlig upphandling

Länsstyrelsen välkomnar förslaget om att ett etappmål för utsläppsläpp från offentlig upphandling av varor och tjänster ska läggas till. Målet bör dock siffrasättas för att underlätta implementering.

13.24.3 Klimatkrav i upphandlingslagstiftningen

Länsstyrelsen delar utredningen förslag att det ska vara obligatoriskt för alla upphandlande myndigheter och enheter att beakta de nationella klimatmålen i sin offentliga upphandling. Införandet av ett obligatoriskt krav bör kombineras med tydliga instruktion från Upphandlingsmyndigheten av vad kravet innebär och en utökad kapacitet för vägledning på nationell, regional och lokal nivå. Det behövs bl.a. statligt stöd till kommuner för att påbörja stötta implementeringen. Upphandlingsmyndigheten bör därför få förtydligt uppdrag med tillhörande medel. Upphandlingsmyndigheter bör även tillföras specifika medel för att kunna ha utlysningar som går att söka för regionala organisationer som vill stötta kompetensutveckling på området.

13.24.8 Regeringsuppdrag för att ta fram en förstudie om en öppen och fritt tillgänglig generell LCA-databas

Länsstyrelsen välkomnar förslaget om att ge Upphandlingsmyndigheten i uppdrag att ta fram en förstudie om en databas som innehåller livscykelanalyser och livscykelkostnader. Utgångspunkt bör vara det som Upphandlingsmyndigheten har redovisat sitt uppdrag från regleringsbrevet för år 2020 (13.20). Av staten godkända Miljövarudeklarationer bör tillgängliggöras i en gemensam offentligt tillgänglig databas.

13.24.10 Programutbildning med klimatfokus för offentliga upphandlare

Länsstyrelsen välkomnar förslaget om att ge Upphandlingsmyndigheten i uppdrag att tillhandahålla en programutbildning för offentliga upphandlare. Det bör rekommenderas att offentliga upphandlare går denna utbildning. Det bör kompletteras med ett riktat stöd för kapacitetsutveckling på regional och lokal nivå. Det behövs bl.a. statligt stöd till kommuner för att påbörja implementeringen av klimatkrav. Upphandlingsmyndigheter bör därför tillföras specifika medel för att kunna ha utlysningar som går att söka för regionala organisationer som vill stötta kompetensutveckling på området.

Allmänna synpunkter

För att nå de föreslagna målen krävs åtgärder och styrmedel. I utredningen saknas en diskussion kring förändrad konsumtion samt de åtgärder som behöver genomföras. På regional nivå har länsstyrelsen redan uppdrag inom konsumtionsområdet bland annat genom miljömålsuppdraget och energi - och klimatuppdraget men för att nå målen behövs ytterligare arbete på regional nivå. Länsstyrelsen välkomnar ytterligare uppdrag med tillhörande medel för att stärka regeringens politik regionalt och lokalt inom detta område.

Generellt vill länsstyrelsen lyfta hur viktigt det är att arbetet med de föreslagna målen görs i samma anda som Agenda 2030, det vill säga att åtgärder skapar synergier inom flera hållbarhetsaspekter och inte skapar problem eller hinder för att uppnå hela bredden av våra miljö- och hållbarhetsmål.

Bakgrundsinformation

De som medverkat i beslutet

Beslutet har fattats av länsöverdirektör Ola Melin med miljöstrateg, Susanne Dahlberg som föredragande. I den slutliga handläggningen har också Kristian Wennberg, avdelningschef, Jeanette Schlaucher, enhetschef, Emil Levin, klimat- och energistrateg Tommy Persson, miljöstrateg, Johannes Elamzon, klimat- och energistrateg, samt Peter Odner klimat- och energistrateg medverkat.

Denna handling har godkänts digitalt och saknar därför namnunderskrift.